

Maranathakerk, Den Haag, 10 september 2023

Ezechiël 33,7-11 en Mattheüs 18, 1, 15-20

Smeekgebed

Laten wij de Heer om ontferming aanroepen

Voor de nood van schepping en schepsel

Voor alles dat op ons bezig houdt en onrustig maakt

Denken we mee met burgers in al die steden en dorpen

Die hun huis weggevaagd zagen worden

Door granaten en drones en niet weten

Zo maar, hun huis, en dat van de burens

Zal morgen wel aan de beurt zijn

Denken we mee met mensen die hun wereld

In luttele minuten zagen wegspoelen, in storten

zagen wegbranden,

hoe geloofwaardig is nu nog

Hun toekomst en die van hun kinderen

Want het leven blijkt een lotto van ramspoed en verlies

En wanneer overkomt het ons hier

Zolang beleidsmakers, zolang wij zelf weg kijken

En zinloos hopen dat het zo maar beter zal worden.

Zo bidden wij en roepen:

Het is maar goed dat we ons in onze kerk aan het oecumenisch lees rooster houden. Elke zondag worden ons zo de teksten aangereikt. Dat scheelt de voorganger een hoop tijd in het zoeken. Het scheelt ook een hoop verveling voor de kerkgangers wanneer rondtrekkende emeriti wekenlang dezelfde preek over dezelfde tekst denken te kunnen

gebruiken. Maar nog belangrijker is dat nu ook die teksten aan bod komen waar je van je zelf uit niet zo gauw op gekomen zou zijn. Zoals de beide teksten van vandaag vol met morele of zelfs moralistische hobbels, knobbels en valkuilen.

Want er wordt nogal wat overhoop gehaald met dat hele pakket aan vermaningen hoe wij onze zondigende en weigerachtige broeder onder handen zouden moeten nemen. Eerst alleen, dus onder vier ogen, vervolgens samen met een geloofsgenoot, en tenslotte als dat dan nog niet lukt voor het aangezicht van de hele gemeente.

Je zult je zo maar als voorganger, pastor, ouderling of betrokken gemeentelid voor de leeuwen laten werpen van censura morum, oordeel, tucht en procedure. Je kunt je voorstellen dat ambtsdragers voor die uitdaging gesteld hun toga maar liever aan de wilgen hangen.

Laten we eerst maar eens luisteren naar Ezechiël. Zoals elke week: ons rooster plakt de lezingen aan elkaar, uit oude en nieuwe testament. Het is aan ons om te raden hoe het verband zit. Bij de profeet gaat het over goddelozen en hun handel en wandel en in hoeverre zij nog te verbeteren zijn.

Daar hebben wij als toeschouwers, of beter nog, als deelgenoten een rol in. Wij worden geacht die goddeloze te vermanen zodat hij zich zal verbeteren. Want God heeft geen behagen in de dood van de goddeloze maar dat hij zich omkeert, bekeert. Beter voor hem, beter voor de samenleving.

Bekende woorden, ze glijden zo weg uit je gehoor. Want die goddeloze, Ezechiël heeft het er in dit stukje tekst maar steeds over, wie is dat eigenlijk? Rasja staat er in het Hebreeuws. Statenvertaling en NBG vertalen met goddeloze. Dat lijkt het ergste dat een mens kan doen, zonder god zijn, of god ontkennen.

En dat terwijl er toch heel wat boeven en schurken zijn die de vreselijkste dingen zeggen en doen maar op het aangelegen moment in hun kerk een kaarsje branden en ter communie gaan. Waren dat nou maar echte goddelozen, godloochenden, dan wist je dat hun leugen en intimidatie in elk geval niks met god te maken heeft.

De nieuwste vertaling zet over met 'slecht mens' maar wat is een slecht mens, wat doet hij dan voor slechts? Is hij altijd slecht, ook voor zijn vrouw, zijn kinderen en zijn hond? Als er geen illegalen lijken te kunnen bestaan, hoe zit het dan met slechte mensen. 'Boosdoeners', vertaalt

Oussoren, de Naardense vertaling, dat komt dichterbij. Dan gaat het niet meer om iets dat je zou zijn dan wel wat je doet. Boze dingen.

Letterlijk betekent 'rasja' afbreker. Iemand die systematisch alles stuk maakt, expres, voor de lol, om chaos te scheppen, zich te bewijzen, de ander stuk te maken, de ander te beroven van elke gedachte dat het voor hem toch nog zou kunnen goed komen. De rasja is aan het werk in de oorlog die geen oorlog mag heten, en o, wat is hij vroom, want zijn god werkt graag mee om zijn vernietigende arbeid te bewieroken.

Ezechiël roept ons op, niet om die afbreker om te brengen, daar zijn andere middelen en processen voor, daar zijn wij toch niet zo goed in, Maar om hem tot andere gedachten te brengen. Voor de ontmande vredebeweging is er dus na februari 2022 toch nog heel veel werk te verrichten.

En dan die tekst van Mattheus, over die de bekeren broeder des geloofs. Mijn weerzin tegen dat soort oefeningen in moreel herbewapening – zoals we dat vroeger zonder met onze ogen te knippen noemden – is nog niet minder geworden. Dus moeten we eerst de context van Mattheus nog eens wat breder bekijken. Want na de genezing van die epileptische jongen met zijn ongrijpbare demon, vorige week zondag, is dit beroep op onze morele onberispelijkheid en het dito morele overzicht, wel een beetje een grote overgang.

In hoofdstuk 17 is de verheerlijking op de berg aan de orde. Dat zou het eind van het Evangelie kunnen zijn, zo hemels, zo heerlijk, al onze donkere kanten worden overstraald door dit hemelse licht.

Maar het verhaal gaat verder. Dan volgt het verhaal van vorige week, die jongen die door de discipelen niet kon worden genezen. Vervolgens gooien die zelfde discipelen de knuppel in het hoenderhok. Ze stellen de vraag wie is de grootste in het Koninkrijk der Hemelen. Misschien moeten we de onmacht van de leerlingen tegenover die zieke jongen als opmaat zien voor een heel andere reeks gedachten en woorden.

Kortom: het gaat een tijd lang in het Evangelie van Mattheus over ambities, over onverbeterlijkheid, over verleiding en over het verachten van de ander, omdat die ander minder zou zijn. Allemaal verduidelijkingen voor dat ene woord dat in kerk en geloof steeds maar weer voorbij komt: 'zonde'. Ook zo'n woord waar je niet zo veel mee kunt, omdat het je te veel te na komt, omdat het zo braaf klinkt en zeker als je in de kerk een zekere staat van dienst hebt, wel erg uitgekauwd is.

Wat dat zondigen inhoudt wordt trouwens niet vermeld. Het zullen geen 'poppenzonden' zijn, die welke onze catechismussen, protestants of rooms, ons vroeger voor hielden. Zonden waar je voor je ontbeten had er al zo'n duizend van gedaan zou hebben.

Wie zou er nadeel van die zonden van ons hebben ondervonden? De belastingdienst die je onkundig hebt gelaten over je extra verdiensten? De buurman wiens knappe echtgenote of charmante zoon of dochter je begeren maar steeds opwekt? De collega wiens leven je elke morgen verzuurt door jaloezie en chagrijn? We kunnen het zelf moeiteloos aanvullen.

Zonden waar je van je leven niet van af zou kunnen komen, dus maar goed dat je een blik kon werpen op het lijden van de Heer, want dan waren al die zonden ons vergeven. Ik praat er expres een beetje karikaturaal over. Omdat in de latere geloofsleer, ook weer net zo goed protestants als rooms, alle gedachten over zonden en vergeving zo geïnstrumentaliseerd zijn geraakt. En de betekenis van zonden en het effect voor een mensenleven, en die van verzoening helemaal in een format werden gegoten.

Het lijkt er op dat Jezus minder geïnteresseerd is in de zonden van die broeder van ons dan in de rol van zijn toehoorders om de kringloop van zonden open te breken.

Jezus schetst een heel protocol om uit die kringloop weg te komen. Van eerst een gesprek met z'n tweeën, dan via een min of meer officieel huisbezoek tenslotte naar een heuse gemeentevergadering. Je moet er niet aan denken dat je daar deel van zou moeten zijn, aan de ene of de andere kant van de lijn.

Maar toch. Net als in de vermaningen van de profeet Ezechiël, de goddeloze, nee, de afbreker, schrijf je niet af. Je bent pas tevreden als je hem hebt kunnen afhelfen van zijn verwoestend en chaos-verwekkende gedrag.

Stel je voor, bedacht ik deze week, dat het de Turkse president Erdogan - hij is niet mijn favoriet, maar niemand vraagt me dat – stel je voor dat het hem gelukt zou zijn om het hart van zijn Russische collega te winnen en de stroom van graan naar de rest van de wereld had veilig gesteld dat zou hij toch een kind van gerechtigheid mogen heten. In de lijn van Jezus Messias. Wat een kansen voor zo'n president....

Met andere woorden, je kunt de zonde de zonde laten en er over klagen dat we ons er allen door laten meesleuren, maar waar blijft het gewicht van onze tegenstem? De boze, de afbreker, de mens met kwade plannen en dito uitvoering, is er veel aan gelegen dat niemand daarover commentaar geeft. Hij rekent er op dat niemand een stok tussen de spaken steekt waarmee de wagen van geweld en onrecht door dendert.

In de kampen tijdens de 2^e Wereldoorlog, net als in het Rusland van vandaag, gaat dat dus zo. Iedere kritische stem, iedere blik alleen al op wat er allemaal schaamteloos gebeurt, is voldoende reden om als criticaster of zelfs als slechts waarnemer er uit te worden gepikt en te worden weggesloten, opgeruimd, geëlimineerd.

De boze kan alleen maar doorgaan op zijn heilloze weg zolang niemand zijn stem verheft, durft te verheffen, niemand meer kritische vragen durft te stellen, niemand meer een appèl doet op ons geweten.

‘Als uw broeder zondigt’, ach hemel, het gaat niet alleen over mijn broeder, maar ook over mij, over ons. Want waar zonde heerst, mensen niet tot hun recht komen, daar ligt werk op ons te wachten. Het is uit met onze rol als toeschouwer. De verzoening ligt op ons bord. Dat is het programma van de beide lezingen van deze zondag.